

Economen hebben geen idee

Auteur(s):

Klamer, A.

*Hoogleraar in de economie van kunst en cultuur aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.***Verschenen in:**

ESB, 82e jaargang, nr. 4096, pagina 183, 5 maart 1997

Rubriek:

Column

Trefwoord(en):

economie-beoefening

Vorig jaar nog concludeerden Harry van Dalen en ik in *De telgen van Tinbergen* dat van een serieus economendebat geen sprake was. De euro kwam niet eens naar voren als een onderwerp van discussie. Hadden we ons onderzoek maar een jaar later gedaan. Nu buitelen wij economen over elkaar heen om uiteenlopende meningen over de euro te geven.

Het werd tijd. Die euro en het achterliggende verhaal van de zogenaamde Europese integratie dreigen het Nederlandse bestel dramatisch te veranderen. Dat een serieus debat zo lang is uitgebleven is beschamend, des te meer gezien de wankel theoretische en empirische basis voor deze enorme ingreep. Verschillende prominente internationale economen hadden reeds hun kritiek gespuid maar een korte verklaring van zeventig minder vooraanstaande Nederlandse economen was nodig om de discussie in Nederland op gang te krijgen¹. Merkwaardig.

Nu de discussie er is, blijkt het volgende. Het al dan niet monetaaristisch zijn, in de betekenis van geloven in de werking van markten en de zegeningen van een streng anti-inflatiebeleid, is niet doorslaggevend voor iemands opvatting over de euro. Enerzijds trekt de verklaring van 'de zeventig' de monetaaristische argumenten voor de euro in twijfel. Een streng anti-inflatiebeleid kan ten koste gaan van de werkgelegenheid. Anderzijds kunnen monetaaristische argumenten, zoals Milton Friedman heeft aangegeven, ook tegen de euro worden gebruikt. De euro elimineert belangrijke prijzen (wisselkoersen) waarvan de markten aangeven dat ze ze nodig hebben: laat wisselkoersen vrij, en ze fluctueren. En volgens goed monetaaristisch credo hebben markten altijd gelijk.

Ook de opvattingen over de overheidsfinanciën zijn niet doorslaggevend. De EMU legt weliswaar strenge normen op voor overheidstekort en -schuld van de deelnemende landen, maar de fiscale conservatief zal moeten erkennen dat bij afwezigheid van een duidelijke constitutionele basis er geen garanties zijn voor naleving van de voorwaarden van het stabiliteitspact. Wie verwacht dat de Fransen de zware boete zullen betalen bij overtreding van de overeengekomen begrotingsnorm²?

Essentieel is veel meer de opvatting over de werking van aanpassingsmechanismen. De euro elimineert de aanpassende werking van de wisselkoers, en ook als immobiliteit van arbeid in Europa geen groot probleem is, blijft het een probleem dat automatische aanpassingsmechanismen van belastingen en overdrachten onvoldoende ontwikkeld zijn. De euro zal dan een stap moeten zijn naar een veel grotere rol van de Europese begroting. Over de consequenties daarvan voor de democratie en besluitvorming hebben we het nog niet gehad.

Hierover zou de discussie vervolgens moeten gaan. Maar helaas. Net als andere mensen verlagen economen zich tot ad hominem argumenten wanneer hun echte ammunitie opraaft. Zo is de verklaring van 'de zeventig' afgedaan als onbetekenend omdat er geen 'deskundigen' onder zouden zijn³. Dat vind ik beneden peil, net als het selecteren van één van de ondertekenaars om die vervolgens klein te maken⁴. Dat de discussie zo onwetenschappelijk is, zou wel eens te maken kunnen hebben met het gebrek aan houvast dat de literatuur geeft voor een concrete en complexe discussie als deze. Al het onderzoek van hen die wel 'deskundig' zijn naar de condities voor een optimaal valutagebied bijvoorbeeld, schiet hopeloos tekort wanneer het op concreet advies aankomt.

Ware deskundigheid over de EMU zou wel eens elders te vinden kunnen zijn, bij de institutionele en historische economie. De geschiedenis leert dat een monetaire unie zonder politieke unie nog nimmer gelukt is⁵. Dat levert de redelijke vraag op wat de minimale institutionele voorwaarden zijn voor het welslagen van een Europese unie. We mogen ons verder afvragen of een autonome centrale bank effectief kan zijn in een politiek instabiel en cultureel heterogeen stelsel, hoe het systeem bestand is tegen chauvinistische belangenstrijd en welke consequenties de euro en de daarmee gepaard gaande integratieprocessen voor de institutionele fundamenten van de Nederlandse economie hebben.

Het wordt hoog tijd dat de institutionele en politieke benaderingen in onze wetenschap de aandacht krijgen die ze verdienen. Maar ook dan blijft de euro veel meer dan een economisch onderwerp, en te belangrijk om aan economen alleen toe te vertrouwen. Waar het uiteindelijk om gaat zijn de institutionele consequenties van de euro voor de identiteit van de Nederlandse samenleving, en over de ruimte voor een onafhankelijk en eigenzinnig beleid.

Ikzelf ben een tegenstander van de euro omdat ik het besluitvormingsproces op Europees niveau niet vertrouw. Verder zie ik niet in welk belang een klein land haar onafhankelijkheid in de waagschaal te leggen ommee te kunnen doen aan een riskant politiek steekspel

tussen twee grote landen. Geen argument in de discussie heeft me tot nu toe kunnen overtuigen om verder gelaten toe te kijken hoe de Nederlandse samenleving dramatisch dreigt te veranderen. Als wij economen eerlijk zijn, bekennen we dat we geen idee hebben hoe die veranderingen uitpakken.

Zie ook: [Allemaal ideetjes](#) van P. van Bergeij

1 *de Volkskrant*, 13 februari 1997.

2 Zie ook het artikel [Een ongeloofwaardig pact, of vrijmunterij](#) van R. Bruggink e.a. in deze ESB.

3 Bijv. F. Kalshoven, in *de Volkskrant*, 15 februari 1997.

4 Onder meer A. Knoester, in *De Telegraaf*, 15 februari 1997.

5 J.L. van Zanden, Duitsland kan EMU niet langer afdwingen, *de Volkskrant*, 3 maart 1997.